

Na de Brits-Franse toegevingen van september 1938 in München valt Hitler de volgende lente de rest van Tsjechoslowakije binnen. In Parijs en Londen ziet men stilaan in dat een oorlog nog moeilijk te vermijden valt. Frankrijk en Groot-Brittannië nemen Hitlers volgende doelwit Polen 'in bescherming' en laten de Duitse dictator weten dat het hen deze keer menens is. Onze koning probeert de wereldvrede te redden. Tevergeefs.

OORLOGSKRANTEN

Elke dag een uniek document over WO II

DEEL 8

Tekst: ERWIN VERHOEVEN
Fotoreactie: BART LEYE

Koning Leopold probeert tevergeefs wereldvrede te redden

«Het ergste kan nog vermeden worden»

In München hebben de 'Grote Vier' op 29 september 1938 het lot van Tsjechoslowakije bezegeld. De regering in Praag, niet eens uitgenodigd aan de onderhandelingstafel, heeft het Sudetengebied moeten afstaan aan het Duitse Rijk. Dit heeft een heleboel consequenties. Een van de belangrijkste is dat het land nu eigenlijk weerloos is. Tsjechoslowakije – op dat moment een erg welvarend, modern en geïndustrialiseerd land met een aanzienlijke wapenindustrie – is sinds de 'Anschluss' geografisch voor meer dan de helft omgeven door het Duitse Rijk en dus strategisch bijzonder kwetsbaar. De Tsjechen hebben, door de geringe 'diepte' van het hinterland, hun verdediging verplicht georganiseerd op de grens. Dat volledige grensgebied met alle versterkingen valt nu zonder slag of stoot in handen van Duitsland.

Volgende doelwit: Polen

Nog geen half jaar nadien – 15 maart 1939 – marcheert het Duitse leger de rest van het land binnen. Tegen alle in München gedane beloften in. Voor het eerst worden ook niet-Duitsers in het Rijk ingelijfd.

In Parijs en Londen ziet men stilaan in dat Hitlers ambities verder reiken dan nog te tolereren valt. Wanneer hij vervolgens het Memelgebied inpikt van Litouwen, de terugkeer van Danzig (Gdansk) bij Duitsland eist en een doorgang tussen West- en Oost-Pruisen over Pools grondgebied, kent eind maart 1939 iedereen het volgende doelwit: Polen.

Op het moment dat Leopold spreekt, tekenen Duitsland en de Sovjet-Unie een niet-aanvalspact. Hitler heeft nu de handen vrij

Frankrijk en Groot-Brittannië nemen ook dit land weer 'in bescherming'. Ze laten Hitler weten dat het hen dit keer echt menens is. Parijs en Londen zoeken ook toenadering tot Moskou. Maar zeer schoorvoetend. En de Polen – die de Russen niet vertrouwen – werken tegen. Stalin vervangt zijn pro-Westerse minister van Buitenlandse Zaken Litvinov door Molotov. Eind april zegt Duitsland het Duits-Poolse vriendschaps- en niet-aanvalsverdrag van 1934 op. Tegen de zomer lijkt een nieuwe wereldoorlog stilaan onafwendbaar.

Standbeeld voor Albert

Het is nochtans een mooie zomer, die van 1939. Ook in ons land. Sinds de regering-

15 maart 1939. Duitse troepen vallen de Tsjechoslowaakse hoofdstad Praag binnen. Het volk is boos en bang. Belga Image

Van Zeeland (1936) geniet iedereen elk jaar van minstens zes dagen betaalde vakantie. In Luik wordt ter gelegenheid van het voltooiën van het Albertkanaal een prachtige 'Wereldtentoonstelling van het Water' gehouden. Op 30 juli wordt het kanaal plechtig ingehuldigd door koning Leopold. Hij onthult het standbeeld van zijn vader, aan de voet van de vuurtoren die de Maas en de nieuwe waterweg scheiden. Die dag zijn er 750.000 bezoekers. Op de tentoonstelling staan de Duitse en Franse paviljoenen wedijverend tegenover elkaar, elk op een oever van de Maas. Om geen Reichsmarken te

moeten uitgeven buiten Duitsland, zijn de bouwmaterialen en de uitrusting van het Duitse paviljoen geïmporteerd. Sterker nog, iedere ochtend zijn Duitse ingenieurs en bouwvakkers met bussen en vrachtwagens naar de werf gebracht. Ze hadden hun boterhammetjes bij zich en bleven niet slapen. 's Avonds trok de hele colonne bussen en vrachtwagens weer terug naar de heimat.

De Oslogroep

Koning Leopold werkt ondertussen al sinds mei – na een bezoek van de Nederlandse koningin Wilhelmina aan Brussel

– aan een persoonlijk vredesinitiatief. Bedoeling is dat enkele neutrale landen de spanningen tussen de grootmachten trachten te bedaren. Pas op 21 augustus wordt de ministerraad op de hoogte gebracht dat de ministers van Buitenlandse Zaken van de zogenaamde 'Oslogroep' (Benelux en de Scandinavische landen) twee dagen later in Brussel zullen confereren en een vredesoproep doen. Die avond van woensdag 23 augustus 1939 leest Leopold de oproep voor op de radio: «Het ergste kan nog vermeden worden. Maar het is hoog tijd.» De realiteit heeft die koninklijke woor-

Het is een mooie zomer, die van 1939. Op 30 juli zien 750.000 mensen hoe Leopold in Luik het Albertkanaal plechtig inhuldigt

den al achterhaald. Het ergste kan niet meer vermeden worden. Want het is te laat. Op het moment dat Leopold spreekt, tekenen de Duitse minister van Buitenlandse Zaken Von Ribbentrop en zijn Sovjet-collega Molotov in Moskou onder het goedkeurend oog van Stalin een non-agressiepact. In geheime clausules wordt de verdeling van Polen geregeld. Hitler heeft nu de handen vrij. Vrijdagmiddag 25 augustus om twee minuten over drie geeft hij het Duitse leger het bevel Polen de volgende ochtend aan te vallen. Maar 's avonds gaat hij aarzelen. Parijs en Londen herhalen met nadruk dat ze de onafhankelijkheid van Polen militair zullen waarborgen. 'Fall Weiss' – Plan Wit – wordt ingetrokken. Zes dagen later valt de Wehrmacht dan toch aan.

Mobilisatie, fase A

Ondertussen zijn in heel Europa de legers gemobiliseerd. Ook in ons land. Op zaterdag 26 augustus 1939 start fase A, de eerste van vijf. In Luik gaat de 'Wereldtentoonstelling van het Water' vroegtijdig dicht. Omwille van de nakende oorlog. En omdat zich aan de andere kant van de stad op woensdag 30 augustus een vreemde ramp heeft voltrokken. Twee bruggen over de Maas – die van Val-Benoit en Ougrée – zijn ontploft. De bliksem is ingeslagen op de ontstekingsmechanismen die het leger al in 1938 heeft aangebracht. Twintig doden. In de weken na de ramp vervangt de genie de ontstekingsmechanismen van alle ondermijnde bruggen en vaardigt nieuwe, strengere consignes uit. Dit zal er mee toe leiden dat op 10 mei 1940 twee bruggen over het Albertkanaal ongeschonden in handen van de Duitsers vallen.

Belgische soldaten worden geïnspecteerd bij hun mobilisatie. Niet iedereen lijkt dat echt ernstig te nemen. Foto Kos

16 maart 1939. Hitler schouwt de ter zijner ere opgestelde erewacht in het Kasteel van Praag. De inlijving van Tsjechoslowakije is nu totaal. Belga Image